

Sygn. akt I ACa 920/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 października 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Paweł Rygiel
Sędziowie:	<u>SSA Piotr Rusin</u> SSA Teresa Rak
Protokolant:	st.sekr.sądowy Beata Lech

po rozpoznaniu w dniu 12 października 2012 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa L. B.

przeciwko Skarbowi Państwa – Sądowi Rejonowemu w Kielcach

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 31 maja 2012 r. sygn. akt I C 2259/11

1. **oddala apelację;**
2. **zasądza od powódki na rzecz strony pozwanej Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 2.700 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;**
3. **przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Kielcach na rzecz adwokata K. D. z Kancelarii Adwokackiej w K. przy ul. (...) kwotę 3.321 zł, w tym 621 zł podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.**

Sygn.akt IACa 920/12

Uzasadnienie wyroku z dnia 12 października 2012 r.

Powódka L. B. domagała się zasądzenia od strony pozwanej Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Kielcach kwoty 362.272,04 zł. Uzasadniając swoje żądanie podniosła ona, iż Sąd Rejonowy w Kielcach Wydział Rodzinny, który powierzył jej opiekę na małoletnią M. M. nie sprawował należytej kontroli nad sposobem wykonywania tej opieki, w związku z czym nie była ona w stanie udokumentować faktycznie poniesionych nakładów na utrzymanie, wykształcenie i zabezpieczenie właściwego startu w życiu M. M.. M. M. wytoczyła przeciwko L. B. powództwo, w wyniku

którego prawomocnie zasądzono na rzecz M. M. kwotę 113.566,25 zł wraz z odsetkami w wysokości 133.741 zł oraz kosztami sądowymi w kwocie 3626 zł. L. B., w związku z tym, że M. M. zażądała od niej aby opuściła mieszkanie, zmuszona była do zaciągnięcia kredytu na zakup mieszkania. Jako, że M. M. wszczęła postępowanie egzekucyjne bank wypowiedział powódce kredyt i przyłączył się do egzekucji. Na skutek tego powódka poniosła szkodę w wysokości 41.547,27 zł tytułem odsetek od wypowiedzianego kredytu i 23.190,74 zł kosztów egzekucji komorniczej. Nadto powódka dochodziła kwoty 1000 zł tytułem opłaty od oddalonego powództwa opozycyjnego.

Strona pozwana Skarb Państwa - Sąd Rejonowy w Kielcach wniósł o oddalenie powództwa, wskazując, iż kwoty, których domaga się powódka nie pozostają w związku z rzekomo bezprawnymi działaniami pozwanego. Strona pozwana podniosła zarzut przedawnienia roszczenia powódki. Jednocześnie zaprzeczyła, aby nadzór nad opieką wykonywaną przez powódkę był nienależyty.

Wyrokiem z dnia 31 maja 2012 r. Sąd Okręgowy w Kielcach oddalił powództwo, nie obciążył powódki kosztami procesu oraz przyznał na rzecz pełnomocnika powódki od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Kielcach kwotę 7200 zł powiększoną o stawkę podatku VAT tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Sąd Okręgowy swoje rozstrzygnięcie oparł na następujących ustaleniach faktycznych. Postanowieniem z dnia 16 lipca 1998 r. wydanym w sprawie (...) Sąd Rejonowy w Kielcach ustanowił dla M. M. opiekę prawną i obowiązki opiekuna prawnego powierzył L. B., którą zobowiązał do składania półrocznych sprawozdań z przebiegu opieki. Powódka nie przedłożyła żadnego pisemnego sprawozdania oraz nie była przez sąd opiekuńczy wzywana jego przedłożenia. W dniu 20.01.1999 r. sporządzone zostało przez kuratora sądowego jedno sprawozdanie z opieki prawnej ustanowionej dla M. M. na podstawie wywiadu przeprowadzonego w powódką. Kolejną czynnością Sądu było zakreślenie sprawy w rejestrze(...)wobec osiągnięcia przez podopieczną pełnoletniości. W trakcie sprawowania opieki L. B. nie sporządziła inwentarza majątku podopiecznej, nie lokowała na lokatach bankowych pobranych za M. M. i jej należnych środków w łącznej wysokości 194.672,22 zł, dysponowała tymi środkami bez zezwolenia sądu, nie składała sądowi rachunków z zarządu, jak również nie złożyła rachunku końcowego po zakończeniu opieki. Wyrokiem z dnia 29 listopada 2005 r. Sąd Okręgowy w Kielcach zasądził od L. B. na rzecz M. M. kwotę 113.566,25 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 95.566,26 zł od dnia 2 stycznia 2002 r. i od kwoty 18.000 zł od dnia 27 kwietnia 2005 r. Ustalono w tamtej sprawie, iż w toku opieki powódka przejęła należące do podopiecznej kwoty w łącznej wysokości ok. 195.000 zł pochodzące z wypłat od ubezpieczyciela z tytułu szkód będących następstwem wypadku, w którym zginęła matka M. M., zaś ta i jej ojciec doznali uszkodzeń ciała i uszczerbku na zdrowiu oraz pochodzące z renty należnej podopiecznej powódki od ubezpieczyciela i od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Dalej Sąd Okręgowy ustalił, iż w wyroku z dnia 29 listopada 2005 r. uwzględniono poniesione przez L. B. koszty utrzymania M. M. w łącznej wysokości 81.105,97 i po kompensacji tych wielkości zasądzono od L. B. na rzecz M. M. kwotę 113.566,25 zł. Zadłużenie powódki z tego tytułu obejmowało 113.566,25 zł należności głównej, 133.741,91 odsetek na dzień 19.08.2011 r., 37.096,22 zł kosztów egzekucji komorniczej na ten dzień. Sąd Okręgowy ustalił, iż postępowanie egzekucyjne nie doprowadziło do zaspokojenia wierzytelności M. M.. Po zakończeniu opieki M. M. zażądała od powódki, aby ta opuściła należący do podopiecznej lokal mieszkalny. Powódka zakupiła lokal mieszkalny, zaciągając na ten cel kredyt hipoteczny. W trakcie postępowania egzekucyjnego przeciwko powódce doszło do zajęcia nabytego przez nią lokalu mieszkalnego, w związku z czym bank wypowiedział powódce umowę i zażądał spłaty kredytu. Zobowiązania powódki z tego tytułu wynoszą 41.547,27 zł tytułem odsetek od wypowiedzianego kredytu i 23190,74 zł tytułem kosztów komorniczych. L. B. wytoczyła następnie M. M. powództwo przeciwegzekucyjne, podnosząc że koszty poniesione przez nią przy sprawowaniu opieki znacznie przewyższyły wartość wierzytelności podopiecznej. Powództwo to zostało oddalone.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o akta spraw sądowych oraz w oparciu o przedstawione przez strony dokumenty.

W tak ustalonym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uznał, iż powództwo nie jest zasadne. Zaniechania Skarbu Państwa, z którym L. B. wiąże obowiązek odszkodowawczy miały miejsce w latach 1998-2002 r., a więc przesłankami odpowiedzialności Skarbu Państwa w świetle wówczas obowiązującego art. 417 kc, była szkoda wyrządzona przez funkcjonariusza publicznego przy wykonywaniu powierzonych mu czynności oraz wina funkcjonariusza publicznego.

Sąd Okręgowy wskazał, iż nadzór Sądu nad sprawowaniem opieki przez powódkę, wynikający z art. 165 kro, był niewłaściwy. Sąd Rejonowy w Kielcach w trakcie postępowania w sprawie (...)nie miał żadnych danych o sposobie sprawowania opieki przez L. B.. Nie podejmował również żadnych starań w celu uzyskania informacji dotyczących majątku M. M.. Jednakże pomimo tych zaniedbań powództwo L. B. nie mogło zostać uwzględnione z racji braku wystąpienia pozostałych przesłanek przewidzianych w art. 417 kc.

Oceniając poszczególne żądania strony powodowej Sąd Okręgowy wskazał, iż żądanie zapłaty kwoty 113.566,25 zł wraz z odsetkami w wysokości 133.741 zł oraz kosztów sądowych 3626 zł wynika z prawomocnego wyroku, który został wydany na skutek tego, iż L. B. nie oddała podopiecznej majątku którym zarządzała, a który nie został przeznaczony na potrzeby dziecka. Zatem nie doznała ona szkody, gdyż kwota 113.566,25 zł nie stanowiła jej majątku lecz została bezpodstawnie przejęta z majątku M. M.. Odsetki od tej kwoty, koszty postępowania egzekucyjnego są wynikiem tylko zaniechania powódki, która nie spłaciła zasądzonej od niej na rzecz podopiecznej należności.

Z kolei żądane kwoty z tytułu odsetek od wypowiedzianego kredytu na zakup mieszkania przez powódkę i kosztów egzekucji komorniczej wszczętej przez bank, opłata sądowa od powództwa egzekucyjnego wytoczonego przez powódkę, stanowią uszczerbek majątkowy powódki, który nie pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym z zaniedbaniami Skarbu Państwa. Zdaniem Sądu Okręgowego to zaniechanie zapłaty przez L. B. postawionego w stan wymagalności kredytu jak również kosztów postępowania w sprawie było powodem wszczęcia postępowania egzekucyjnego.

Dalej Sąd Okręgowy wskazał, iż niezależnie od powyższego roszczenia powódki w świetle art 442 § 1 kc są przedawnione, gdyż o treści wyroku z dnia 29.11.2005 r., który zdaniem powódki spowodował szkodę w jej majątku dowiedziała się ona tego dnia, zaś o wypowiedzeniu umowy kredytowej dowiedziała się w marcu 2008 r. Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska powódki, iż tak podniesiony zarzut jest sprzeczny z zasadami współżycia społecznego, gdyż nie wykazano w sprawie jakie zasady współżycia pozwany narusza na tyle, aby doprowadziło to do pozbawienia go ochrony prawnej. O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 100 kpc.

Powyższy wyrok zaskarżyła powódka w części dotyczącej oddalenie jej żądania co do kwoty 125.466,62 zł.

Wyrokowi temu zarzuciła sprzeczność istotnych ustaleń sądu z zebrany w sprawie materiałem dowodowym poprzez przyjęcie, iż działanie Skarbu Państwa sprzeczne z art. 165 kro nie pozostawało w związku przyczynowym z obowiązkiem zapłaty po stronie powódki kwoty 250.933,25 zł podczas gdy z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, iż nadzór sądu nad sprawowaniem opieki przez powódkę był niewłaściwy, co z kolei doprowadziło do obowiązku naprawienia szkody przez L. B.. Nadto powódka zarzuciła naruszenie prawa materialnego, a to art. 417 kc poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, iż w niniejszej sprawie nie zostały spełnione przesłanki do uznania, by Skarb Państwa-Sąd Rejonowy w Kielcach ponosił współodpowiedzialność za obowiązek naprawienia szkody przez powódkę, podczas gdy analiza niniejszego przepisu w okolicznościach sprawy prowadzić winna do wniosku, że Skarb Państwa w sposób znaczący - w co najmniej 50 % przyczynił się do konieczności zapłaty przez powódkę na rzecz M. M. kwoty 250.933,25 zł. Nadto powódkę wskazała na naruszenie art. 5 kc poprzez jego niezastosowanie i uznanie, iż w niniejszej sprawie upłynął termin przedawnienia dla roszczeń dochodzonych przez powódkę podczas gdy zarzut przedawnienia sprzeczny jest z zasadami współżycia społecznego z uwagi na fakt, iż powódka w związku z zaniechaniami Skarbu Państwa wykorzystała przed wniesieniem niniejszego powództwa wszystkie inne możliwości uniknięcia szkody.

Powołując się na powyższe zarzuty powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w części dotyczącej kwoty 125.466,62 zł, ewentualnie o uchylenie powyższego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji. Nadto powódka wniosła o zasądzenie kosztów procesu od pozwanego według norm przepisanych.

Strona pozwana wniosła o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie kosztów postępowania według norm prawem przepisanych na rzecz pozwanego, zaś kosztów zastępstwa procesowego - na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje:

Apelacja powódki jako niezasadna podlegała oddaleniu. Sąd Apelacyjny w pełni podziela ustalenia Sądu Okręgowego i przyjmuje je za własne.

Powódka błędnie twierdzi, iż między zaniechaniem przez Sąd Rejonowy w Kielcach sprawowania nadzoru nad wykonywaną przez nią opieką, a koniecznością zapłaty przez nią odszkodowania na mocy wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 29.11.2005 r. występuje adekwatny związek przyczynowy. W pierwszej kolejności należy wskazać, iż dla badania kwestii czy między określonym działaniem, a zaniechaniem istnieje adekwatny związek przyczynowy w rozumieniu art. 361 § 1 kc, konieczne jest tak zaistnienie określonego działania lub zaniechania, jak i wystąpienie szkody w majątku poszkodowanego. Tymczasem jak słusznie wskazuje Sąd Okręgowy w majątku powódki w zakresie jakim powstała konieczność zapłaty M. M. kwoty 113.566,25 zł, nie powstała szkoda, albowiem kwota ta nie stanowiła majątku powódki lecz została bezpodstawnie przejęta z majątku M. M.. Jak podkreśla się w doktrynie szkodą jest uszczerbek w prawnie chronionych dobrach, z którym to ustawa wiąże powstanie odpowiedzialności odszkodowawczej (por. Z. Banaszczyk, [w:] K. Pietrkowski (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Tom 1, Warszawa 2011 s. 1337). Nie można uznać, iż pojęcie szkody obejmuje uszczerbek wynikający z konieczności zwrotu korzyści uzyskanych w wyniku naruszenia prawa. Wobec braku zaistnienia szkody, co do obowiązku zapłaty wyżej opisanej kwoty 113.566,25 zł., Sąd Apelacyjny był zwolniony z konieczności analizy wystąpienia adekwatnego związku przyczynowego w tym zakresie. Sąd Apelacyjny podziela również pogląd Sądu Okręgowego w Kielcach, iż brak jest adekwatnego związku przyczynowego między koniecznością zapłaty przez powódkę, M. M., odsetek w wysokości 133.741 zł, a zaniechanie Sądu Rejonowego w Kielcach w sprawowaniu nadzoru. Nie jest bowiem normalnym następstwem zaniechania przez Sąd Rejonowy w Kielcach sprawowania nadzoru nad wykonywaną opieką, to iż powódka została zobligowana do zapłaty swojej byłej podopiecznej odsetek. Za takim wnioskiem przemawia to, iż to powódka po ustaniu opieki nie zwróciła wyżej wskazanych kwot podopiecznej, do czego to była zobligowana na podstawie art. 174 kro, niezależnie od istnienia jakiegokolwiek orzeczenia sądu opiekuńczego co do tej kwestii. W związku z tym pozostawała ona co najmniej w opóźnieniu, z którym to ustawodawca wiąże konieczność zapłaty odsetek. Na marginesie należy wskazać, iż w okresie za jaki zostały zasądzone odsetki, M. M. nie znajdowała się pod opieką powódki, gdyż była już wówczas pełnoletnia. Zatem wówczas Sąd Rejonowy w Kielcach nie sprawował już nadzoru nad wykonywaną opieką. Reasumując należy wskazać, iż zarzut powódki, iż Sąd Okręgowy błędnie ustalił brak adekwatnego związku przyczynowego jest bezzasadny.

W świetle powyższych uwag całkowicie bezzasadny jest zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 417 kc. W świetle tego przepisu w brzemieniu obowiązującym w okresie, w którym powódka wskazuje, iż miało miejsce zaniechanie Sądu Rejonowego w Kielcach, a więc w latach 1998-2002, odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszy państwowych w zakresie wykonywania zadań władczych uzależniona była od bezprawności ich zachowania się. Odpowiedzialność tą ponosił Skarb Państwa. Prawidłowe są ustalenia Sądu Okręgowego, iż Sąd Rejonowy w Kielcach zaniechał praktycznie wykonywania jakichkolwiek czynności, które w świetle przepisów prawa były jego obowiązkiem i miały na celu sprawowanie nadzoru nad wykonywaną przez powódkę opieką. Jednakże samo bezprawne zaniechanie ze strony funkcjonariuszy państwowych, jakimi są sędziowie, nie jest wystarczającą przesłanką wystąpienia odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa. Wbrew twierdzeniom do których w istocie sprowadza się apelacja powódki, odpowiedzialność odszkodowawcza Skarbu Państwa nie powstaje w każdym przypadku bezprawnego działania funkcjonariuszy państwowych, lecz jest uzależniona od powstania szkody oraz od zaistnienia adekwatnego związku przyczynowego między zaniechaniem lub działaniem funkcjonariusza państwowego, a powstaniem szkody. Wobec braku wystąpienia szkody w majątku powódki co do kwoty 113.566,25 zł oraz braku adekwatnego związku przyczynowego między zaniechaniem Sądu Rejonowego w Kielcach, a koniecznością

zapłaty przez powódkę odsetek w wysokości 133.741,91 zł Sąd Okręgowy nie naruszył art. 417 kc w brzemieniu obowiązującym przed 2004 r.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego argumentacja powódki odnośnie przyczynienia s strony pozwanej do powstania szkody w majątku powódki jest całkowicie bezprzedmiotowa. Przyczynienie się strony pozwanej miałooby znaczenie, w sytuacji, gdyby powódka dochodziła zapłaty z tytułu roszczenia regresowego na podstawie art. 441 § 2 kc. Jednakże w ocenie Sądu Apelacyjnego nie to było celem powódki, skoro powódka reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika w piśmie procesowym z dnia 20.03.2012r wyraźnie wskazywała, iż zaniechanie Sądu Rejonowego w Kielcach spowodowało w jej majątku powstanie szkody. Nie powoływała się na to, iż również działanie strony pozwanej spowodowało szkodę w majątku M. M., co mogłoby wskazywać na dochodzenie przez powódkę roszczeń regresowych. Z kolei we wniesionej apelacji powódka konsekwentnie wskazywała na naruszenie art. 417 kc. Nawet jeśli hipotetycznie przyjąć, iż we wskazywanym przez powódkę stanie faktycznym jej roszczenie mogłoby znaleźć oparcie w art. 441 § 2 kc, to nie wykazano w procesie, czy i w jakiej wysokości powódka naprawiła szkodę M. M..

Wobec braku istnienia po stronie powódki wierzytelności względem strony pozwanej, bezprzedmiotowy jest zarzut dotyczący sprzeczności z zasadami współżycia społecznego podniesione w sprawie zarzutu przedawnienia. Przedawnieniu uległo roszczenie o zapłatę kwoty 113.566,25 zł, wynikające z wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 29.11.2005 r., co do którego apelacja została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 19.04.2007 r. W obecności powódki w dniu 19.04.2007 r. został ogłoszony wyrok i wówczas rozpoczął biec trzyletni termin przedawnienia, o którym stanowi art. 442¹ § 1 kc. Przedawnieniu w świetle art. 442¹ § 1 kc uległa również należność w wysokości odpowiadającej kwocie odsetek wymagalnych przed dniem 31.08.2008 r. (wymagalnych wcześniej niż trzy lata przed wniesieniem powództwa). Prawidłowo Sąd Okręgowy uznał, iż nie jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego podniesienie zarzutu przedawnienia roszczeń. Strona pozwana w żaden sposób nie wpłynęła na termin w jakim powódka wystąpiła z powództwem, a przekroczenie terminu do wniesienia niniejszego powództwa było znaczne. Samo przytoczenie podstawy faktycznej dochodzonego roszczenia, wskazujące na popełnienie przez stronę pozwaną czyni niedozwolonego, nie może stanowić co do zasady o skuteczności zarzutu naruszenia zasad współżycia społecznego. W przeciwnym razie zasadą stałoby się, iż w przypadku roszczeń dochodzonych z tytułu czynów niedozwolonych, z uwagi na negatywną ocenę zachowania strony pozwanej, podniesienie zarzutu przedawnienia byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, co z kolei w sposób oczywisty stałoby w sprzeczności z art. 442¹ § 1 kc.

Uznając, iż podniesione w apelacji zarzuty są bezzasadne, Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 kpc oddalił apelację.

Jako, że apelacja powódki okazała się bezzasadna, Sąd Apelacyjny stosownie do art. 98 § 1 kpc w zw. z art. 391 § 1 kpc nałożył na powódkę obowiązek zwrotu stronie pozwanej całości poniesionych przez nią kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym. W skład kosztów strony pozwanej weszły koszty zastępstwa procesowego, które wynoszą 2700 zł stosownie do art. 99 kpc w związku z § 6 pkt. 6 i § 13 ust. 1 pkt. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 z późn. zm - zwanego dalej rozporządzeniem). Powódka

była w postępowaniu apelacyjnym reprezentowany przez pełnomocnika ustanowionego z urzędu. Wobec tego, iż wynagrodzenie pełnomocnika nie zostało pokryte, ani w całości, ani też w części, Sąd Apelacyjny na podstawie § 2 ust. 3 i § 6 pkt. 6 w zw. z § 13 ust. 1 pkt. 2 oraz § 19 rozporządzenia przyznał adwokatowi K. D. od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Kielcach kwotę 3321 zł brutto tytułem nieopłaconych kosztów pomocy prawnej udzielonej powódce w postępowaniu apelacyjnym.